

In vogelvlucht

Woeste kust

Cap de la Hague

Springplank over Het Kanaal

Cherbourg-en-Cotentin

Valognes

Duinen hoger dan huizen

Barneville-Carteret

Drie kerken voor de stad

Coutances

Paradijs van stilte

Grande Île

Granville

En de prijs voor de mooiste ligging gaat naar: Granville

Mont-St-Michel

Avranches

Uitzicht op de Mont-St-Michel

Over het water naar een wereldwonder

Normandië — van kust tot kust, van oost naar west, van noord naar zuid, en ook nog een midden. Je bent er nooit ver van het water. Maar waarom alleen maar naar zee gaan, als geluk een appelboomgaard in volle bloei is?

Klein dorp, grote haven

Barfleur

Sint-jakobs-schelpen

Port-en-Bessin-Huppain

Het verhaal van de verovering van Engeland

Bayeux

Courseulles-sur-Mer

Caen

Burcht van de Noormannen

Peddelen

Ornedal

Falaise

De burcht waar Willem de Veroveraar ter wereld kwam

Peren en appels, zo ver het oog reikt

Domfront-en-Poiraie

Carrouges

Hier is de natuur op haar mooist

Zand, zand + zand = eindeloos strand

Wederopbouw

Predikaat: 'mooiste dorp van de Côte d'Albâtre'

Veules-les-Roses

Dieppe

De rauwe charme van de vissers

Sprookjesslot met Sissibonus

Sassetot-le-Mauconduit

Neufchâtel-en-Bray

Étretat

Dramatische kliffen, grandioze rotsbogen

Le Havre

Bestaat er een mooiere haven?

Honfleur

Trouville

Deauville

Duras in Trouville

De mooiste ruïne van Frankrijk

Jumièges

Rouen

Lyons-la-Forêt

555 landhuizen

Land van cider en calvados

Pays d'Auge

Het Lourdes van Normandië

Vimoutiers

De geboorteplaats van de camembert

Gacé

Hier verkoopt de dame met de camelia's paraplu's

Een kasteeltje, landhuizen en bloedworst

Mortagne-au-Perche

Alençon

Centrum van kantwerk

Bellême

Mystiek eikenbos

Claude Monets tuinen

Gewoon betoverend

Paradijs voor kaasliefhebbers

Buchy

Wat te doen op maandag? Naar de markt!

Vakwerk

Le Tréport

Begin van het Dotonierspad

Van hot naar her

Reisgeluk — het overvalt je op het eindeloze strand, op de steile kliffen, bij een aperitief op de kade, op een terras in Rouen, op een tochtje door het achterland. Plotseling, zomaar. Het is het geluksgevoel in Normandië te zijn.

Tout Paris

Heel Parijs heeft een huis in Perche, vertellen vrienden uit Parijs die een huis hebben in deze streek van Normandië met akkers, weiden en bossen. Wie het wat chiquer wil, gaat naar Pays d'Auge. Wie het niet zonder brasseries en boetieks kan stellen, kiest voor Deauville of Trouville. Hoe dan ook, de Parijse mode en zeden zijn tot in het meest afgelegen dorp van Normandië doorgedrongen. En tot op het strand. Want ook voor de hoofdstedelingen zonder tweede huis in Normandië geldt: tout Paris strijkt voor een strandvakantie in Normandië neer.

Rechtdoor: Amerika!

De golven van de Atlantische Oceaan breken tegen de kliffen van Cap de la Hague. Beneden schuimt en kolkte de zee. 8400 km verderop ligt Amerika! Het kustwandelpad langs de woeste kaap in het noordoosten van Normandië werd tot het mooiste van Frankrijk verkozen. Elke stap voelt als vrijheid.

Vismarkt

De noordzeekrabben en spinkrabben zijn enorm. Kabeljauw en roggen zijn zojuist door de kotters uitgeladen. De kreeften liggen op ijs. In Normandië vind je overal vismarkten en vishallen. Ze zijn een feest voor het oog en de tong. De markt in Le Tréport heeft charme, die in Trouville is een kleinood, die in Ouistreham is onovertroffen in zijn aanbod.

Afrikaanse lelies zwaaien blauw in het briesje, de bamboe ritselt. Palmen wuiven. Dankzij de Golfstroom gedijt tropische vegetatie in Normandische tuinen, die bijgehouden worden door liefhebbers en kasteelbezitters. De bezoeker met of zonder groene vingers geniet ervan.

Stad, land, rivier

In de ochtend de burcht van Caen, in de middag de torenvalken bestuderen die boven de rotsen van Suisse Normande vliegen. De volgende dag in Rouen in de winkels rond St-Maclou naar sixtiesdesign en coole kleren snuffelen en later aan de oever van de Seine picknicken. Weer een dag later is het tijd voor een bezoek aan een modelwoning in Le Havre, waar je je in de jaren 50 van de 20e eeuw waant, waarna je de rest van de dag verlumelt in Veules-les-Roses, een van de 'mooiste dorpen van Frankrijk', aan de kortste rivier van het land. De lijst met alles wat Normandië te bieden heeft is lang, de afstanden tussen de bezienswaardigheden zijn klein.

Bloesempracht

Miljoenen appelbomen onderstrepen het: zo geurig, zo zacht-wit met een roze blos bloeien de gaarden in de lente alleen in Normandië – de zintuigen worden overvloedig, en daarbij komt nog het zoemen van de bijen en het zingen van vogels, van Pays d'Auge tot in Marais Vernier. Wat nog meer? Honderdduizenden perenbomen bloeien in Domfrontais en zijn al even mooi.

De visserskerkhoven van Normandië hebben iets gemeen: ze kijken uit op zee. Zo betoverend als het kerkhof van Varengeville-sur-Mer ligt er geen.

En dan gaan we nu naar het weerbericht

In Normandië is er elke dag weer, zo luidt een Franse grap. Wat wil dat dan zeggen? 's Ochtends in zwembroek of bikini naar het strand, 's middags een trui aan en later laarzen en een regenjack, terwijl 's avonds de korte broek aan gaat. Zo maak je op één dag van je hele garderobe gebruik en kun je je zo vaak omkleden als je wilt. Maar niet te vroeg juichen! Schrijver dezes heeft in Normandië ook weken met alleen maar mooi weer meegemaakt, zodat hij zijn geliefde dikke zeemanstrui in zijn koffer moest laten.

Rouen en het Seinedal

De Seine geeft de richting aan — we volgen de rivier van Giverny tot aan de monding bij Le Havre. Onderweg maken we een langere stop in Rouen: de hoofdstad van Normandië is ondanks zijn ligging diep in het binnenland een van de grootste havens van Frankrijk.

blz. 17

Giverny ★

De waterlelies spreken voor zich. Een legertje hoveniers zorgt dat de borders en waterlelievijver er net zo bij liggen als toen Monet ze keer op keer schilderde.

blz. 22

Rouen ★

Honderden vakwerkhuisen in de hoofdstad van Normandië zijn gerestaureerd. In de smalle straten heerst een gezellige drukte en langs de oevers van de Seine vindt Rouen zichzelf opnieuw uit.

Waterlelies – Monet schilderde ze in zijn tuinen in Giverny

Erin duiken

blz. 36

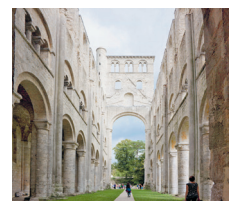
La Cathédrale de Lumière

In de zomer gaan in Rouen 's avonds de lichten aan. De kathedraal verandert in een doek voor een lichtshow, een hightechspektakel waarin de geschiedenis van Normandië wordt verteld.

blz. 37

Bootje varen

Op acht plekken tussen Rouen en Quilleboeuf steekt een veerboot de Seine over. Dat zijn acht gratis boottochtjes. Onze favoriet is de veerboot van La Bouille!

blz. 37

Jumièges

De kloosterruïne boven de rechteroever van de Seine is een romaans monument. Een romantischere plek langs de rivier zul je bovendien nauwelijks vinden, en de tocht erheen in een bootje is al even bijzonder, *c'est vrai!*

blz. 39

Musée Victor Hugo

Het museum aan de Seine-oever houdt niet alleen de herinnering aan de schrijver levend, maar vertelt ook over zijn dochter en schoonzoon, die hier verdrinken.

blz. 40

Marais Vernier

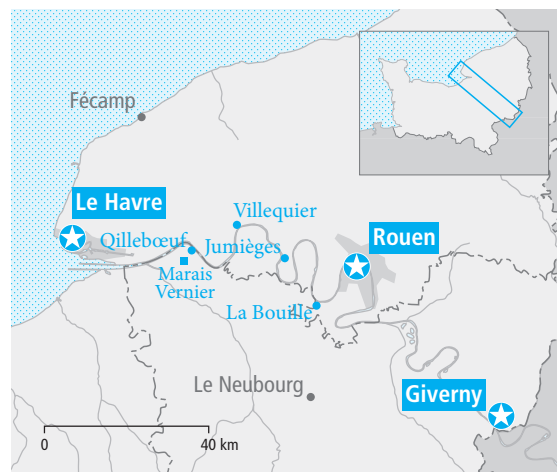
Links riet, rechts reigers en op het dak bloeit gele lis. Het dromerige moeraslandschap is een paradijs voor vogelaars. Ideaal om te fietsen!

blz. 43

Le Havre ★

Beton, *mon amour!* De na de Tweede Wereldoorlog met veel rechte lijnen en beton herbouwde havenstad werd door de UNESCO tot Werelderfgoed uitgeroepen.

'We hebben het schitterendste landschap gezien waar een schilder van kan dromen, het uitzicht op Rouen in de verte, met de Seine (...) als een sprookje.'
Camille Pissarro.

Genoeg vakwerkhuisen en bochtige steegjes gezien? Dan op naar Le Havre! Ga daar naar het café van het Musée Malraux. In het lichte, betonnen gebouw in brutalistische stijl kijk je uit over de haven, de zee, weids ...

beleven

Stad, land, Seine

A

Al snel nadat de Seine, de meest Franse van alle rivieren, Parijs verlaten heeft, bereikt hij bij Giverny Normandië – en daarmee het dorp waar Claude Monet in zijn tuin zijn waterlilies keer op keer schilderde. Veel bezoekers proberen het hem na te doen, zoals blijkt uit de vele amateurschilders en cursisten in de tuinen. De hectiek van de metropool is hier vervuild voor het trage ritme van de Normandische provincie. Langs de oevers hangt een dromerige sfeer. Dit is het rijk van alledaagse vreugdes.

Verder stroomafwaarts worden de oevers steil. Vanaf de Côte des Deux Amants, een steile bergwand langs de rechteroever van de Seine, zweeft de blik al tot aan Rouen. De hoofdstad van Normandië is een plaats vol tegenstellingen. Grauwe naoorlogse architectuur uit de tijd van de wederopbouw en een betoverende oude stad, levendige uitgaansstraten en de bedaagde conventies van de bourgeoisie, een studentenstad en de vijfde haven van Frankrijk – ook al ligt Rouen 90 km van zee. De Seine meandert verder langs landhuizen, abdijen en natuurgebieden. Hier is de rivier drukker met scheepvaartverkeer en de hypermoderne brug Pont de Norman

TER ORIËNTATIE

O

Internet: seine-maritime-tourisme.com (voor het hele departement Seine-Maritime, ook in het Nederlands), pnr-seine-normandie.com (natuurpark Seinebochten).

Vervoer: dagelijks meerdere treinen vanaf de Parijse stations Gare St-Lazare en Montparnasse-3-Vaugirard naar Vernon, Rouen en Le Havre (snfc-connect.com). Het departement telt zo'n 40 buslijnen (nomad.normandie.fr/le-reseau-nomad-car-76).

Fietsroute: Véloroute du Val de Seine van Elbeuf naar Le Havre (120 km).

Parkeren in Rouen: zet de auto bij voorkeur in een parkeergarage – de binnenstad is grotendeels verkeersluw en de meeste dingen zijn lopend goed te bereiken (rouen-normandie-stationnement.fr).

die overspant elegant de rivier. Op de rechteroever staan de opslagtanks van de olieaffinaderijen en liggen industrie-terreinen. Tot slot ontmoet de Seine de wederopbouwarchitectuur van Le Havre. Zo rechtlijnig, zo modern, zo vervuld van toekomstvisioenen werd in de 20e eeuw nergens in Frankrijk gebouwd.

Van Giverny naar Rouen

Giverny

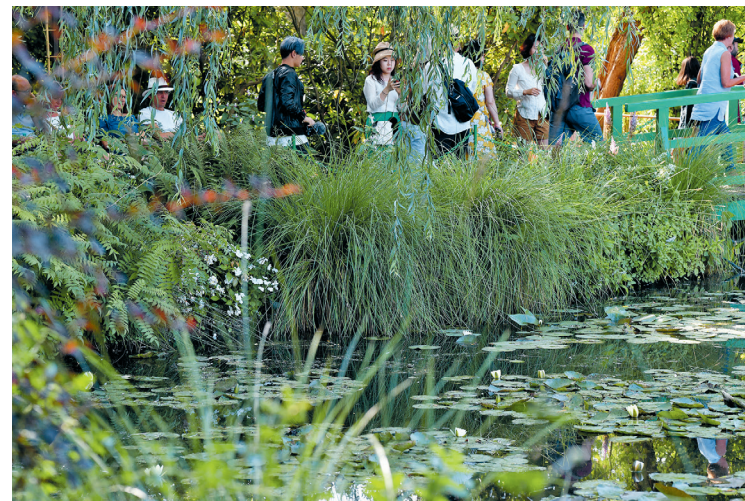

Op het eerste gezicht is Giverny een dorp uit het plaatjesboek van *La Douce France*. Op de achtergrond glinstert de Seine zilverig. Blauwe regens en stokrozen sieren de charmante huisjes. Villa's uit de belle époque zijn al generaties in familiebezit. Geen wonder dat het Claude Monet hier zo goed beviel. De impressionist woonde van 1883 tot aan zijn dood in 1926 in Giverny en zette het dorp daarmee op de kaart. Zijn huis met de tuinen is een van de verplichte nummers van een bezoek aan Normandië geworden. En zo slenteren reislustige Amerikanen door de

hoofdstraat, die uiteraard de Rue Claude Monet heet, trippelen Japanse dames langs de waterlelievijver van Monet en verheugen Britten zich omdat de schilder niet van de strenge tuinen *à la française* hield.

Zoals in Monets tijd

Bij de **Fondation Monet**, die bestaat uit het woonhuis van de kunstenaar, diens legendarische waterlelieatelier en de door hem aangelegde tuinen, die hij tot aan zijn dood steeds weer op doek vastlegde, is het altijd druk. En toch blijft de plek betoverend. Of je nu in de tuinen bent – opgedeeld in een Normandisch deel en een oosters aandoende watertuin –, in de woonvertrekken – die volhangen met Monets verzameling Japanse prenten en waar het meubilair nog oorspronkelijk is – of in de met kleurige tegels versierde keukens, overal heb je de indruk dat de meester zelf elk moment voor je neus kan staan. Slechts één ding zul je er niet aantreffen: een echte Monet.

Het wachten wordt beloond: als de watertemperatuur minstens een maand boven de 16°C blijft, bloeien de waterlilies

Camembert!

Een dorp, een kaas, een naam — voor slechts 5% van de camembertproductie wordt rauwe melk gebruikt. Het gebeurt nog op kleine boerderijen waar men de beroemdste kaas van Normandië maakt. De grote kaasfabrieken en supermarkketens doen het niet – tot ongenoegen van de boeren!

Laat je niet misleiden door de mooie spanen doosjes: het is geen rauwmelkse camembert, nergens!

NORMANDISCHE KAAS

N

Je kunt van alles over de vier Normandische kazen met een AOP-label op internet lezen op de website lesfromagesdenormandie.com (Engels en Frans).

Voer voor revolutie

In het Musée du Camembert in het dorp kun je meer te weten komen over de oorsprong van de romige zachte kaas. Hier wordt het verhaal verteld van de in 1761 in Crouettes geboren Marie Harel, die met een man uit Camembert trouwde en in 1844 in Vimoutiers stierf. Marie liet tijdens de Franse Revolutie Charles-Jean Bonvoust, een koningsgezinde benedictijn, onderduiken op haar boerderij. Als dank vertelde hij haar het al generaties geheimgehouden recept voor een zachte kaas. Maries dochter begreep vervolgens welke kansen de camembert bood. Marie Harel junior bouwde een bloeiende handel op de markt van het nabijgelegen Vimoutiers op. Marie Harels kleinzoon Victor Paynel werd zelfs hofleverancier van Napoleon III. Inmiddels heeft Normandië een nieuwe Marie Harel nodig, die het opneemt tegen de kaasgiganten en marketingmachines.

In mei 2018 besloot het Institut National de l'Origine et de Qualité (INAO) dat ook camembert van gepasteuriseerde melk vanaf 2021 het AOP-label mag dragen. Prompt tekenden de Franse topkoks protest aan, ze willen voorkomen dat de camembert een 'vulgaire zachte pasta zonder smaak' wordt. Ook de Association de Gestion ODG Laitiers Normands stemde tegen de nieuwe AOP. Met succes! Sinds januari 2021 mogen producenten van industriële camembert niet langer 'Fabriqué en Normandie' op de verpakking zetten. In juli 2022 heeft de Franse Raad van State dat besluit bekrachtigd.■

Er staat veel op het spel in Normandië, want het gaat om de toekomst van de camembert *au lait cru*, de uit rauwe melk vervaardigde kaas die symbool staat voor de regio. En het gaat om gaten in de wet en juridische spitsvondigheden, die de weinige overgebleven kleine camembertproducenten van Normandië tot razernij brengen. Voor een *Camembert de Normandie* mag alleen melk gebruikt worden van koeien die op de Normandische weilanden hebben gegeten. Voor een *Camembert fabriqué en Normandie* mag de melk daarentegen van overal komen, het gaat er dan alleen om dat de kaas in Normandië is geproduceerd. Alleen de eerstgenoemde kaas draagt de beschermde herkomstaanduiding AOP, maar beide gebruiken het imago van Normandië om de verkoop te stimuleren.

Geen camembert zonder Normandische melk!

'De toevoeging 'en Normandie' moet van de camembertdozen verdwijnen als de kaas niet van Normandische melk is gemaakt', eist Nicolas Durand. De vijftiger is een van de slechts zeven boeren die in Normandië de kaas nog van rauwe melk maken, de *Camembert fermier*. In Camembert houdt de Fromagerie Durand het vaandel van de puristen hoog.

Krachtvoer en mais komen niet in de trog!

Op de Ferme de la Héronnière, zo'n 3 km ten westen van het dorp, produceren de veertig koeien gemiddeld 1200 l melk per dag. In de zomer staan de koeien in de wei, in de winter krijgen ze hooi te eten – krachtvoer en mais komen er niet in. De tot maximaal 34°C verwarmde rauwe melk smaakt in elk jaargetijde weer anders. Op de boerderij kun je door raampjes kijken hoe de kaas wordt gemaakt en daarna is het tijd voor een *dégustation*.